

MIROSLAW SITARZ
URSZULA WASILEWICZ

TERMIN *PORTIO POPULI DEI* W KODEKSIE PRAWA
KANONICZNEGO Z 1983 ROKU
I JEGO TŁUMACZENIA NA JĘZYK POLSKI I FRANCUSKI

THE TERM *PORTIO POPULI DEI* IN THE CODE OF CANON LAW OF 1983
AND ITS TRANSLATION INTO POLISH AND FRENCH

Abstract

The purpose of this article is the term *portio populi Dei* in the Code of Canon Law of 1983 and its translation in the Codes in French and Polish. The term *portio populi Dei* is used in CCL/83 only eight times—in a can. 369, 370, 371, 372, 473, 495 and 512, always in relation to a particular Church. The Polish version CCL/83 this term has been translated as *część Ludu Bożego* and the French translation as *la portion du peuple de Dieu*. In the French version, the word *la portion* occurs in the same context and amount as in the Latin text, while the Polish *część* appears in CCL/83 more often (51 times) and in different context. In the CCL/83 term *portio populi Dei* has been applied by the legislature only in relation to a particular Church or more accurately, the diocese (can. 369, 372, 473, 512 § 2), the territorial prelature and territorial abbey (can. 370), the vicariate apostolic, apostolic prefecture and apostolic administration (can. 371). The translation of this term into Polish as *część Ludu Bożego* would mean that there is one people of God, who at various locations around the world is divided into parts, which result in the dioceses or the other particular Churches. This understanding of the diocese does not match the council Vatican II or the intention of the legislature. Seems problematic, so the use of the Polish version of the Code, the term *część* in Latin term *portio*, although it is in the range of meaning. More appropriate term seems to occur in Polish, the word *porcja*. The article presents the inaccuracy of the translation of the adjective *certa* in the Polish version of the Code.

Key words: People of God, portion, part, translation.

Ks. dr hab. MIROSLAW SITARZ, prof. KUL – Kierownik Katedry Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego, Instytut Prawa Kanonicznego KUL; adres do korespondencji – e-mail: mpsitrz@kul.lublin.pl

Mgr lic. URSZULA WASILEWICZ – doktorantka w Katedrze Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego, Instytut Prawa Kanonicznego KUL; adres do korespondencji – e-mail: uwasilewicz@gmail.com

Przedmiotem niniejszego artykułu jest termin *portio populi Dei* w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.¹ (KPK/83) i jego tłumaczenie w Kodeksach w wersji francuskiej i polskiej. KPK/83, promulgowany przez papieża Jana Pawła II, jest dokumentem Kościoła, który obowiązuje wszystkich chrześcijan katolików obrządku łacińskiego. Jest to więc blisko 17% wszystkich ludzi na świecie, w Polsce ponad 90% obywateli jest ochrzczonych, we Francji zaś szacuje się, że jest to grupa 75-80% mieszkańców². Kościół został ustanowiony przez Jezusa Chrystusa w sposób widzialny jako społeczność, wspólnota posiadająca strukturę i hierarchię, dlatego też potrzebuje norm prawnych i karności, dzięki czemu jej funkcje – jak sprawowanie sakramentów – będą należycie uporządkowane, a wzajemne relacje chrześcijan będą opierać się na sprawiedliwości i wzajemnym poszanowaniu określonych obowiązków i praw.

Językiem Kościoła niezmiennie pozostaje łacina. Na możliwość stosowania języków narodowych w liturgii zezwolił Sobór Watykański II (1962-1965), stwierdzając w tekście konstytucji *Sacrosanctum Concilium* (SC)³: „użycie języka ojczystego nierzadko może być bardzo pożyteczne dla wiernych” (SC 36). Tłumaczenie dokumentów kościelnych na języki narodowe wymaga dużej ostrożności i wnikliwej pracy, ponieważ to od jakości przekładu często zależy właściwe zrozumienie treści nauczania Kościoła. We współczesnych czasach, język łaciński stracił na powszechności, a jego znajomość wśród katolików jest znikoma. Mimo to Kościół w swoim nauczaniu i redagowaniu dokumentów nie zrezygnował ze stosowania właśnie łaciny, ponieważ – jak naucza papież Pius XI w liście *Officiorum omnium* (1922) – język łaciński odznacza się jasnymi pojęciami i ścisłymi terminami, posiada „zwięzły, bogaty, rytmiczny sposób mówienia, pełen wzniosłości i piękna”, co prowadzi do jasności i pewności doktrynalnej⁴. Natomiast papież Jan XXIII w Konstytucji *Veterum sapientia* o podniesieniu studium języka łaciń-

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, AAS 75(1983), pars II, s. 1-317; *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984; *Code de droit canonique annoté*, przekład francuski zatwierdzony przez Konferencję Biskupów Francji, Paris 1989 (dalej skrót KPK/83).

² *Le petit Larousse illustré 2012*, Editions Larousse, Paryż 2012, s. 1408.

³ *Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio de sacra liturgia Sacrosanctum Concilium* (3.12.1963), AAS 56 (1964), s. 97-134; tekst polski w Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 48-78..

⁴ Pius XI, *Epistola apostolica ad Emum P. D. Caietanum Bisletii S. R. E. Cardinalem Protodiaconum Praefectum Sacri Consilii Seminariis et Studiorum Universitatibus Curandis: De Seminariis et de Studiis Clericorum Officiorum omnium* (1.08.1922), AAS 14 (1922), s. 452-453.

skiego tłumaczy: „Wypada, aby Kościół posługiwał się nie tylko językiem powszechnym, ale także językiem odznaczającym się przymiotem niezmienności. Gdyby bowiem prawdy Kościoła katolickiego były podawane czy to w nielicznych, czy we wielu spośród zmieniających się współczesnych języków, które by pozostałych nie przewyższały swoją powagą, to stałyby się jasne, że treść tych prawd nie byłaby dostępna dla wszystkich ani w sposób dość ścisły, ani dość jasny, ze względu na różnorodność tych języków. Brak bowiem byłoby jakiejś stałej i wspólnej miary, z którą można by porównywać znaczenie wszystkich innych języków. Przecież w rzeczy samej, język łaciński przez długi czas chronił się przed różnymi naleciałościami, które życie codzienne zwykło było wprowadzać do słownictwa. Z tego względu trzeba ten język uznać za stały i niezmienny, gdyż nowe pojęcia, których domaga się postęp, tłumaczenie i obrona nauki chrześcijańskiej, już od dawna były ustalone i ugruntowane”⁵. Dlatego właśnie w tym języku redagowane są, w formie typicznej, księgi liturgiczne rytu rzymskiego, najważniejsze dokumenty Magisterium oraz akty normatywne wydawane przez Biskupa Rzymu. W ten sposób podkreślany jest powszechny charakter Kościoła i jego nauczania. Papież Benedykt XVI ustanowił 10 listopada 2012 r. na mocy motu proprio *Latina lingua*⁶ Papieską Akademię Łacińską na rzecz promocji i dowartościowania języka i kultury łacińskiej. Jej celem jest promowanie wiedzy i badań w zakresie języka i literatury łacińskiej oraz stosowania łaciny jako języka pisanego, jak i mówionego.

Zgodnie z nauczaniem Soboru zatwierdzenie przekładu tekstów liturgicznych na języki narodowe należy do kompetentnej władzy kościelnej (SC 36 § 4; kan. 838 § 2). Podobne zasady należy stosować wobec tłumaczenia na języki narodowe KPK/83, który jest pasem transmisyjnym przenoszącym doktrynę, naukę soborową na język prawa. W przypadku przekładu tekstu KPK/83 na język narodowy musi on zostać zatwierdzony przez konferencję biskupów danego kraju, a później zaaprobowany przez Stolicę Apostolską. Na język polski KPK/83 przełożył ks. Edward Szafrowski, a komisja naukowa (w składzie: bp Piotr Hemperek, ks. Tadeusz Kujawski, ks. Tadeusz Pieronek i ks. Marian Żurowski) dokonała jego krytycznego opracowania. Przekładu na

⁵ Ioannes XXIII, *Constitutio apostolica Veterum sapientia* (22.02.1962), AAS 54 (1962), s. 129-135; tekst polski: „Currenda. Pismo Urzędowe Diecezji Tarnowskiej” 12 (1962), s. 214-215.

⁶ Benedictus XVI, *Litterae apostolicae motu proprio datae Latina Lingua. De Pontificia Academia Latinitatis condenda* (10.11.2012), AAS 104 (2012), s. 991-995; tekst polski: „L’Osservatore Romano” (wyd. polskie) 33 (2012), n. 12, s. 7.

język francuski pod przewodnictwem Jean-Paul Duranda dokonali: Alexandre Soria-Vasco, Henri Laplane, Michel-Ange Chueca. To tłumaczenie zaakceptowali bp James Martin Hayes, Przewodniczący Konferencji Biskupów Kanady (15 marca 1989 r.), oraz bp. Albert Decourtray, Przewodniczący Konferencji Biskupów Francji (21 marca 1989 r.).

1. ZASADY DOTYCZĄCE TŁUMACZENIA KPK/83

Każde tłumaczenie dokumentów kościelnych wymaga interpretacji znaczenia, nie zaś prostego odszukania ekwiwalentów językowych, tak więc dokładne tłumaczenie może wymagać zmiany metafory w celu zachowania pierwotnego sensu. Podczas swojej pracy osoby dokonujące tłumaczeń powinny używać naukowej metody badań tekstów, aby w pełni zrozumieć znaczenie i oddać właściwy sens wyrażony w tłumaczonym tekście⁷. Jest to bardzo ważne w kontekście tłumaczeń tekstów z dziedziny prawa kanonicznego, ponieważ od właściwej interpretacji norm prawa zależy poprawność przekładu.

Obowiązującą wersją KPK/83 jest wersja w języku łacińskim, natomiast każdy przekład jest narzędziem pomocniczym przy interpretacji i stosowaniu prawa. Dlatego też przy promulgacji KPK/83 i innych aktów normatywnych prawodawca kościelny nakazuje publikować je w wersji dwujęzycznej – w języku oryginału i w tłumaczeniu na dany język narodowy, tak aby zawsze można było odnieść się do odpowiedniego tekstu danego dokumentu, ponieważ Prawodawca jasno stanowi, że dokonując interpretacji ustawy należy rozumieć ją według „własnego znaczenia słów, rozważanego w tekście i kontekście”⁸ (kan. 17). Niedokładność przekładu może prowadzić do błędów doktrynalnych, jak również konsekwencji prawnych wynikających z błędnej interpretacji przepisów⁹. Ten problem spróbujemy wyjaśnić na przykładzie terminu *portio populi Dei*.

⁷ Sacra Congregatio pro Cultu Divino, *Declaratio De interpretationibus popularibus novorum textuum liturgicorum* (15.09.1969), „Notitiae” 5 (1969), s. 333-334; Sacra Congregatio pro Cultu Divino, *Normae De unica interpretatione textuum liturgicorum* (6.02.1970), „Notitiae” 6 (1970), s. 84-85; Szerzej zob. P. Kroczeck, «Tłumaczenie kościelnych tekstów prawnych – aspekt historyczny», [in:] *Annales Canonici* 6/2010, Kraków 2010, s. 213-224.

⁸ W dalszej części kanonu prawodawca jasno stanowi, że jeżeli nadal pozostają jakieś wątpliwości, należy uwzględnić, jeśli istnieją, miejsca paralelne, cel, okoliczności jej powstania i myśl prawodawcy.

⁹ Na temat interpretacji prawa kanonicznego zob. szerzej: L. Gerosa, *Interpretacja prawa w Kościele. Zasady, wzorce, perspektywy*, Kraków 2003, s. 131-176.

1.1. EKWIWALENTY FRANCUSKIE I POLSKIE TERMINU *PORTIO POPULI DEI* W TEKŚCIE KPK/83

Termin *portio populi Dei* występuje w KPK/83 tylko 8 razy – w kan. 369, 370, 371, 372, 473, 495 i 512, zawsze w odniesieniu do Kościoła partykularnego. W polskiej wersji KPK/83 ten termin został przetłumaczony jako *część Ludu Bożego*, a w przekładzie francuskim jako *la portion du peuple de Dieu*. We francuskiej wersji wyraz *portion* występuje w tym samym kontekście i ilości jak w tekście łacińskim, natomiast polski wyraz *część* pojawia się w KPK/83 znacznie częściej (51 razy¹⁰) i w różnych kontekstach, najczęściej jako ekwiwalent łac. słowa *pars, partis*, które z kolei w KPK/83 zostało użyte aż 297 razy. Występujące w KPK/83 łacińskie *pars, partis*¹¹ w różnych formach gramatycznych (*parti, partem, parte, partes, partibus*) w większości jest tłumaczone na język polski jako *część* (51 razy) lub *strona* (292 razy). Natomiast w wersji francuskiej KPK/83 zostały przetłumaczone, jako *un part, une partie* czy *des parties* (łącznie pojawiają się 336 razy) w znaczeniach odpowiadającym polskim *część* i *strona*.

Problematiczne wydaje się więc użycie w polskiej wersji kodeksu terminu *część* na oznaczenie łac. terminu *portio*, mimo że mieści się w jego zakresie znaczeniowym. Bardziej adekwatnym terminem wydaje się występujące w języku polskim słowo *porcja*, ponieważ lepiej oddaje znaczenie terminu *portio populi Dei* w odniesieniu do nauki o Kościele partykularnym.

1.2. TERMIN *PORTIO POPULO DEI* W KONTEKŚCIE KOŚCIOŁA PARTYKULARNEGO

W KPK/83 termin *portio populi Dei* zastosowane zostało przez prawodawcę jedynie w odniesieniu do Kościoła partykularnego, a dokładniej diecezji (kan. 369, 372, 473, 512 §2), prałatury terytorialnej i opactwa terytorialnego (kan. 370), wikariatu apostolskiego, prefektury apostolskiej i administratury apostolskiej (kan. 371). Przetłumaczenie tego terminu na język polski jako *część Ludu Bożego* oznaczałoby, że istnieje jeden lud Boży, który

¹⁰ W różnych formach gramatycznych słowo „część” (części, częścią, częściom, częściowo) zostało zastosowane w następujących kanonach: 122, 263, 276, 374, 369, 370, 371, 372, 399, 442, 473, 476, 479, 495, 501, 512, 545, 564, 565, 581, 585, 605, 620, 621, 640, 667, 668, 730, 756, 763, 815, 927, 929, 930, 982, 989, 1201, 1242, 1281, 1341, 1477, 1535, 1538, 1598, 1600, 1601, 1603, 1605, 1609, 1626, 1628, 1634, 1657, 1728.

¹¹ A. Jougan, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Warszawa 1992, s. 481.

w różnych miejscach na świecie jest podzielony na części, z których powstają diecezje lub inne Kościoły partykularne. Takie rozumienie diecezji nie odpowiada nauce Soboru ani intencji prawodawcy¹². Definiując diecezję w soborowej konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* (LG)¹³, prawodawca określa władzę biskupa względem powierzonej jego trosce *portio populi Dei*. W pierwszym schemacie tej konstytucji w odniesieniu do diecezji zastosowany został termin *pars populi Dei*, termin *portio* pojawił się później, aby wykluczyć niebezpieczeństwo fragmentaryzacji Kościoła¹⁴.

Sobór naucza, że Kościoły partykularne są uformowane na wzór Kościoła powszechnego, „w których istnieje i z których składa się jeden i jedyny Kościół katolicki” (LG 23), i w tych „porcjach” Ludu Bożego „prawdziwie i w pełni działa jedyny, święty, katolicki i apostołski Kościół Chrystusa” (kan. 369), a zatem nie chodzi tu o fragment, część całości, ale o Misterium Kościoła w swojej pełni. W trakcie prac nad tekstem konstytucji *Lumen gentium* odnośnie do relacji między Kościołem partykularnym i Kościołem powszechnym abp Ignatius Ziade stwierdził: „diecezja jest prawną częścią trzody Pańskiej, jest Kościołem lokalnym, który nie jest częścią Kościoła, ale raczej znakiem widzialnym Kościoła powszechnego, w którym jest on obecny i działa, tu i teraz. Jak Ciało Pańskie podczas świętej Liturgii jest łamane, ale nie dzielone tak, że Cały Chrystus jest obecny w każdej hostii, tak samo cały Kościół jest [obecny] w każdym Kościele lokalnym”¹⁵. Kościół powszechny i Kościoły partykularne to dwa aspekty jednej rzeczywistości Kościoła Chrystusowego, które się wzajemnie dopełniają – jest to jedność w wielości i wielość scalona w jedność – jeden Kościół powszechny istnieje w wielu Kościołach partykularnych, a każdy z nich odzwierciedla cały Kościół¹⁶. Jan Paweł II w Adhortacji apostołskiej *Christifideles laici* (1988) naucza: „Kościół partykularny nie jest po prostu częścią powstałą w wyniku jakiegoś rozdrobnienia Kościoła powszechnego, ani Kościół po-

¹² J. Krukowski, «Kościół powszechny a Kościoły partykularne» [in:]: *Kościół partykularny w Kodeksie Jana Pawła II*, [éds.] J. Krukowski, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2004, s. 28.

¹³ Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio dogmatica de Ecclesia *Lumen gentium* (21.11.1964), AAS 57(1965), s. 5-71; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 104-166.

¹⁴ *Acta synodalia Sacrosancti Concilii Oecumenici Vaticani II*, t. III/II, TPV 1974, s. 26, 228, 248, 249, 273, 386, 387.

¹⁵ Zob. *Acta synodalia Sacrosancti Concilii Oecumenici Vaticani II*, t. III/II, TPV 1974, s. 273.

¹⁶ W. Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, Częstochowa 2006, s. 150-151; J. Krukowski, « Partykularne Kościoły », [in:] *Leksykon teologii pastoralnej*, [éds.] R. Kamiński, Lublin 2006, s. 595.

wszechny nie jest prostym zbiorem Kościołów partykularnych, łączy je ze sobą żywa, istotna i stała więź, jako że Kościół powszechny żyje i ukazuje się w Kościołach partykularnych”¹⁷.

Dla pełniejszego zrozumienia tego problemu istotne jest właściwe zrozumienie terminu *Lud Boży – populus Dei*. Termin ten został wprowadzony przez Sobór w konstytucji dogmatycznej o Kościele (*Lumen gentium*) i został przejęty przez prawodawcę w KPK/83, gdzie jedna z ksiąg nosi tytuł *De Populo Dei* i zawiera normy prawne dotyczące statusu wiernego w Kościele i ustroju hierarchicznego Kościoła (kan. 204-822). Termin *Lud Boży* jest określeniem biblijnym odnoszącym się do Narodu Wybranego. Sobór przejmując to określenie na Kościół, uwydatnia dzieło Chrystusa w jego ludzkim i historycznym wymiarze. W ten sposób Sobór podkreślił, że Kościół nie jest stowarzyszeniem ludzi wierzących, społecznością opartą na prawie naturalnym, ale wspólnotą i instytucją założoną przez Chrystusa¹⁸, a jej istotne elementy strukturalne nie zależą od woli ludzkiej, ale mają fundament w prawie Bożym.

Prawodawca zdefiniował diecezję jako „porcję Ludu Bożego, powierzoną pasterskiej pieczy biskupa ze współpracującym z nim prezbiterium, tak by trwając przy swym pasterzu i zgromadzona przez niego w Duchu Świętym przez Ewangelię i Eucharystię, tworzyła Kościół partykularny, w którym prawdziwie obecny jest i działa jeden, święty, katolicki i apostołski Kościół Chrystusa” (kan. 369)¹⁹. Z tej kodeksowej definicji można wyodrębnić konstytutywne elementy „porcji” Ludu Bożego: Ewangelia (głoszona i przyjęta przez daną grupę), Duch Święty, Eucharystia, biskup jako ordynariusz we wspólnocie z Biskupem Rzymu oraz Kolegium Biskupów wraz z całym prezbiterium oraz wierni. Wśród elementów tworzących „Lud Boży” należy wymienić także terytorium, kulturę i wiarę, ponieważ to właśnie kultura i wiara razem tworzą doświadczenie wiary wspólnoty chrześcijańskiej, charakterystycznej dla każdego Kościoła partykularnego, który nie może być

¹⁷ Ioannes Paulus II, Adhortatio apostolica *Christifideles laici* (30.12.1988 r.), AAS 81 (1989), s. 393-521, n. 25; tekst polski: „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 9 (1988), n. 12, s. 9-24.

¹⁸ W. Góralski, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, Częstochowa 2006, s. 5-6.

¹⁹ Zob. szerzej: J. Krukowski, «Kościoły partykularne» [in:] Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła, [éds.] J. Krukowski, Poznań 2005, s. 217-229; M. Sitarz, *Competences of Collegial Organs in a Particular Church in the Exercise of Executive Power according to the Code of Canon Law of 1983*, Lublin 2013, s. 16-22.

pojmowany poza określonym kontekstem geograficznym²⁰. Nie każda wspólnota wiernych została przez prawodawcę określona jako *portio populi Dei*. Przykładem może być wspólnota wiernych, jaką jest parafia. Prawodawca jasno stanowi: „Każdą diecezję lub inny Kościół partykularny powinny być **podzielone na odrębne części**, czyli parafie” (kan. 374 §1) – w oryginale *dividatur in distinctas partes* (łac.), a we francuskim tłumaczeniu *sera divisée en parties distinctes* (fr.). Definiując zaś parafię, określa ją jako *communitas christifidelium* (fr. *communauté de fidèles*, pl. *wspólnota wiernych*), a nie Kościół partykularny. W tym przypadku trafne byłoby określenie jej jako „część” *Ludu Bożego*, ponieważ powstała na skutek podzielenia na części. Parafia jest wspólnotą wiernych, terytorialną i lokalną w Kościele partykularnym, której przewodniczy proboszcz jako pasterz własny, wypełniając swoje zadanie pod zwierzchnictwem biskupa diecezjalnego, we współpracy z księżmi, diakonami i osobami świeckimi (kan. 515 § 1, 518, 519). Parafia ma swoje miejsce wewnątrz Kościoła partykularnego, jest „komórką, która tworzy ciało”²¹. We wspomnianej już konstytucji o Kościele (*Lumen gentium*) zostało użyte sformułowanie *partes Ecclesiae – części Kościoła* na oznaczenie „różnych ludów”, „stanów”, „Kościółów partykularnych”, między którymi „istnieją więzy głębokiej wspólnoty co do bogactw duchowych, pracowników apostołskich i doczesnych pomocy” (LG 13).

2. KONSEKWENCJE PRZEKŁADU TERMINU

PORTIO POPULI DEI

Termin *portio populi Dei* jako pojęcie definiowane zostało użyte przez prawodawcę tylko 4 razy. Warto zauważyć pewną nieścisłość, która pojawiła się w tym kontekście w polskim przekładzie.

Prawodawca stanowi: „Kościół partykularny to przede wszystkim diecezja, z którymi – jeśli nie stwierdza się czegoś innego – są zrównane: parafia terytorialna i opactwo terytorialne, wikariat apostołski i prefektura apostołska, jak również administratura apostołska erygowana na stałe” (kan. 368). W kolejnych kanonach zostały zdefiniowane i rozróżnione poszczególne

²⁰ J. Krukowski, «Kościół powszechny a Kościoły partykularne» [in:] *Kościół partykularny w Kodeksie Jana Pawła II*, [éds.] J. Krukowski, M. Sitarz, Lublin 2004, s. 34-37.

²¹ F. Coccopalmerio, «Il concetto di parrocchia nel CIC 1983», [in:] *Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, [éds.] S. L. Głódź, J. Krukowski, M. Sitarz, Lublin 2013, s. 18.

gólne rodzaje tych Kościołów partykularnych²². Prawodawca jedynie wobec diecezji użył samego terminu *portio populi Dei*. W odniesieniu do pozostałych: prałatury terytorialnej i opactwa terytorialnego, wikariatu apostołskiego, prefektury apostołskiej i administratury apostołskiej dodano przymiotnik *certa* do określenia *portio populi Dei*. Kościół partykularny realizuje się przede wszystkim jako diecezja. Pozostałe wymienione przez prawodawcę Kościoły partykularne działają na zasadzie wyjątkowości w stosunku do diecezji²³. Prałatura terytorialna i opactwo terytorialne są powierzone ze względu na szczególne warunki prałatowi lub opatowi, który kieruje nim, na podobieństwo biskupa diecezjalnego, jako jego własny pasterz (kan. 370 § 1). Wikariat apostołski i prefektura apostołska „z racji szczególnych okoliczności nie została jeszcze ukonstytuowana jako diecezja” (kan. 371), zasadniczo są one erygowane na terenach misyjnych, gdzie nie ma jeszcze wystarczających warunków do zorganizowania hierarchii kościelnej w formie diecezji²⁴. Natomiast administratura apostołska „ze względu na specjalne i wyjątkowo poważne racje nie jest erygowana przez papieża jako diecezja” (kan. 371 § 2). Te okoliczności są na tyle „wyjątkowe i poważne”, że uniemożliwiają stworzenie diecezji, nie są one przejściowe, jak w przypadku wikariatu i prefektury. Praktyka tworzenia administratur apostołskich pokazuje, że te racje mogą mieć charakter dyscyplinarny (administratura apostołska personalna św. Jana Marii Vianneya w Campos), a także mogą wynikać ze zmian granic między krajami czy być spowodowane trudnościami stwarzanymi przez rządy państw (Chiny, Kirgistan) i dlatego został zastosowany przez prawodawcę przymiotnik *certa* w odniesieniu do tych Kościołów partykularnych²⁵.

Nieścistość przekładu na język polski najlepiej można zaobserwować zestawiając ze sobą tekst oryginalny z przekładem polskim i francuskim:

²² Zob. szerzej: F.J. Ramos, *Le Chiese particolari e i loro raggruppamenti*, Rzym 2000, s. 33-36.

²³ J.L. Guitérrez, «Kościoły partykularne i ustanowiona w nich władza», [in:] *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, [éds.] P. Majer, Kraków 2011, s. 336-338.

²⁴ J. Manzanares, «Les Eglises particulières et leurs autorités», [in:] *Code de droit canonique annoté*, Paryż 1989, s. 258-259.

²⁵ Przykładem takiego Kościoła partykularnego może być nowo powstałe ordynariaty personalne dla anglikanów, którzy powracają do jedności z Kościołem katolickim. Szerzej na ten temat: P. Zając, «Pozycja prawna ordynariatów personalnych dla anglikanów powracających do pełnej jedności z Kościołem katolickim», [in:] „Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”, t. VIII, 10 (2) 22013, s. 111-137.

Kan. 370

łac.: *Praelatura territorialis aut abbatia territorialis est certa populi Dei portio*

pol.: *Prałatura terytorialna lub opactwo terytorialne oznacza część Ludu Bożego*

fr.: *La prélatrice territoriale ou l'abbaye territoriale est une portion déterminée du peuple de Dieu*

Kan. 371 §1

łac.: *Vicariatus apostolicus vel praefectura apostolica est certa populi Dei portio*

pol.: *Wikariat apostolski lub prefektura apostolska oznacza określona część Ludu Bożego*

fr.: *Le vicariat apostolique ou la préfecture apostolique est une portion déterminée du peuple de Dieu*

Kan. 371 § 2

łac.: *Administratio apostolica est certa populi Dei portio*

pol.: *Administratura apostolska oznacza część Ludu Bożego*

fr.: *L'administration apostolique est une portion déterminée du peuple de Dieu*

Nie jest jasne, z jakiego powodu w polskim przekładzie tylko w odniesieniu do wikariatu i prefektury apostolskiej został oddany w tłumaczeniu łaciński przymiotnik *certus* (*certa*, *certum*) jako *określona* część, a w pozostałych przypadkach zostało to pominięte. We francuskiej wersji został użyty przymiotnik *déterminée* w tym samym miejscu, gdzie przez prawodawcę został użyty przymiotnik *certa*, oddając w ten sposób wyjątkowość tych Kościołów partykularnych w stosunku do diecezji.

Zarówno prałatura terytorialna, opactwo terytorialne, wikariat apostolski, prefektura apostolska, jak i administratura apostolska spełniają wszystkie kryteria, aby być *porcją Ludu Bożego*, tj. Kościołem partykularnym, i są zrównane w prawie z diecezją, ale co istotne – nie są diecezją. Dla podkreślenia tej różnicy prawodawca w stosunku do każdej z nich użył dodatkowego określenia *certa*, uwydatniając, że jest to *pewna, jakaś, określona* porcja Ludu Bożego i przez to odmienna w stosunku do diecezji. W przypadku prałatury i opactwa terytorialnego tym rozróżnieniem jest jeden z elementów konstytutywnych – pasterz, którym jest prałat lub opat kierujący ludem „na podobieństwo biskupa diecezjalnego”. Wikariat i prefektura apostolska nie została ustanowiona przez papieża jako diecezja „z racji specjalnych okoliczności” – a w przypadku administratury apostolskiej są to „specjalne i wyjątkowo poważne racje”²⁶. Te elementy (pasterz, specjalne okoliczności

²⁶ Zob. szerzej: J. Manzanares, «Les Eglises particulières et leurs autorités», [in:] *Code de droit*

powstania) sprawiają, że określona przez nie porcja Ludu Bożego nie została erygowana jako diecezja z woli prawodawcy. Istotne jest także to, że każda z tych *certa portio populi Dei* może stać się diecezją na skutek stabilizacji struktury kościelnej (wzrost liczby katolików, liczby powołań, powiększanie obszaru działalności).

*

Reasumując powyższą analizę, należy zauważyć, że osoba dokonująca tłumaczenia z języka oryginalnego (łaciny) na język narodowy ma obowiązek, wynikający z prawa, oddać właściwy sens, który chciał nadać prawodawca, stanowiąc prawo. Dokonując przekładu, tłumacz ma uwzględnić *ratio legis*, przyczynę takiego stanowienia prawa i musi przewidzieć, jakie mogą wynikać z tego konsekwencje. Dlatego, dokonując przekładu, powinien uwzględnić cały kontekst oraz wykazać się znajomością nauki.

Nieprecyzyjne i niedokładne tłumaczenie może prowadzić do poważnych błędów doktrynalnych oraz konkretnych konsekwencji prawnych wynikających z jej interpretacji. Dlatego prawodawca kościelny zaleca, by akty normatywne i oficjalne dokumenty kościelne były publikowane w wydaniach dwujęzycznych, tzn. w języku oficjalnym i narodowym.

BIBLIOGRAPHIE

ŹRÓDŁA PRAWA

Acta synodalia Sacrosancti Concilii Oecumenici Vaticani II, t. III/II, TPV 1974.

Benedictus XVI, Litterae apostolicae motu proprio datae *Latina Lingua*. De Pontificia Academia Latinitatis condenda (10.11.2012), AAS 104 (2012), s. 991-995; tekst polski: „L’Osservatore Romano” (wyd. polskie), 33 (2012), n. 12, s. 7.

Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, AAS 75(1983), pars II, s. 1-317; Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984; Code de droit canonique annoté, przekład francuski zatwierdzony przez Konferencję Biskupów Francji, Paris 1989.

Ioannes Paulus II, Constitutio apostolica *Sacrae disciplinae leges*, AAS 75 (1983), pars II, s. 7-14; tekst polski w: Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus. Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984.

Ioannes Paulus II, Adhortatio apostolica *Christifideles laici*, (30.12.1988 r.), AAS 81 (1989), s. 393-521, n. 25; tekst polski: „L’Osservatore Romano” (wyd. pol.) 9 (1988), n. 12, s. 9-24.

canonique annoté, Paryż 1989, s. 258-260, J.A. Renken, «Particular Churchess and their groupings», [in:] *New commentary on the Code of canon law*, [éds.] J. Beal, J. Coriden, T. Green, Nowy York 2000, s. 501-510.

- Ioannes XXIII, Constitutio apostolica *Veterum sapientia* (22.02.1962), AAS 54 (1962), s. 129-135; tekst polski: „Currenda. Pismo Urzędowe Diecezji Tarnowskiej” 12 (1962), s. 214-215.
- Pius XI, Epistola Apostolica ad Emum P. D. Caietanum Bisletii S. R. E. Cardinalem Protodiakonum Praefectum Sacri Consilii Seminariis et Studiorum Universitatibus Curandis: De Seminariis et de Studiis Clericorum *Officiorum omnium* (1.08.1922), AAS 14 (1922), s. 452-453.
- Sacra Congregatio pro Cultu Divino, Declaratio *De interpretationibus popularibus novorum textuum liturgicorum* (15.09.1969), „Notitiae” 5 (1969), s. 333-334; Sacra Congregatio pro Cultu Divino, Normae *De unica interpretatione textuum liturgicorum* (6.02.1970), „Notitiae” 6 (1970), s. 84-85.
- Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio de sacra liturgia *Sacrosanctum Concilium*, (3.12.1963), AAS 56 (1964), s. 97-134; tekst polski w Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 48-78.
- Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio dogmatica de Ecclesia *Lumen gentium* (21.11.1964), AAS 57(1965), s. 5-71; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 104-166.

LITERATURA

- Cocopalmerio Francesco, 2013, «Il concetto di parrocchia nel CIC 1983», [in:] *Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, [éds.] S. L. Głódź, J. Krukowski, M. Sitarz, Lublin, s. 7-37.
- Gerosa Libero, 2003, *Interpretacja prawa w Kościele. Zasady, wzorce, perspektywy*, Kraków.
- Góralski Wojciech, 2006, *Lud Boży. Kościelne prawo osobowe*, Częstochowa, s. 149-155.
- Guitérrez J.L, 2011, «Kościoły partykularne i ustanowiona w nich władza», [in:] *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, [éds.] P. Majer, Kraków, s. 336-338
- Jougan Alojzy, 1992, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Warszawa.
- Kroczyk Piotr, 2010, «Tłumaczenie kościelnych tekstów prawnych – aspekt historyczny», [in:] *Annales Canonici* 6/2010, Kraków, s. 213-224.
- Krukowski Józef, 2004, «Kościół powszechny a Kościoły partykularne» [in:]: *Kościół partykularny w Kodeksie Jana Pawła II*, [éds.] J. Krukowski, M. Sitarz, Lublin, s. 28.
- Krukowski Józef, 2006, « Partykularne Kościoły», [in:] *Leksykon teologii pastoralnej*, [éds.] R. Kamiński, Lublin, s. 595.
- Krukowski Józef, 2005, «Kościoły partykularne» [in:] *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła*, [éds.] J. Krukowski, Poznań, s. 217-229
- Le petit Larousse illustré 2012*, Editions Larousse, Paryż, s. 1408.
- Manzanares J., 1989, «Les Eglises particulières et leurs autorités», [in:] *Code de droit canonique annoté*, Paryż, s. 258-259.
- Ramos Francisco, 2000, *Le Chiese particolari e i loro raggruppamenti*, Rzym, s. 33-36.
- Renken John, 2000, «Particular Churches and their groupings», [in :] *New commentary on the Code of canon law*, [éds.] J. Beal, J. Coriden, T. Green, Nowy York, s. 501-510
- Sitarz Mirosław, 2013, *Competences of Collegial Organs in a Particular Church in the Exercise of Executive Power According to the Code of Canon Law of 1988*, Lublin, s. 16-22.
- Zając Paweł, 2013, «Pozycja prawna ordynariatów personalnych dla anglikanów powracających do pełnej jedności z Kościołem katolickim», [in:] *Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, t. VIII, 10 (2) 2013, s. 111-137.

LE TERME *PORTIO POPULI DEI* DANS LE CODE DE DROIT CANONIQUE DE 1983
ET SA TRADUCTION EN POLONAIS ET EN FRANÇAIS

R é s u m é

Le but de cet article est l'analyse du terme *portio populi Dei* dans le Code de droit canonique de 1983 et sa traduction en français et en polonais. Le terme *portio populi Dei* est utilisé en CDC/83 seulement huit fois (can. 369, 370, 371, 372, 473, 495 et 512), toujours par rapport à une Église particulière. Dans la version polonaise du CDC/83 ce terme a été traduit par *część Ludu Bożego*. Dans la version française, il est traduit par *portion du peuple de Dieu*. Le problème principal ce sont donc les équivalents du mot latin *portio*. En français il y a deux mots *portion* et *partie* qui sont employés dans le même contexte et en même quantité que dans le texte latin. En polonais *część* apparaît dans CDC/83 plus souvent (51 fois) et dans des contextes différents. Dans le CDC/83 terme *portio populi Dei* a été appliqué par le législateur que par rapport à une Église particulière, ou plus exactement, le diocèse (can. 369, 372, 473, 512 § 2), la prélatrice territoriale et l'abbaye territoriale (c. 370), le vicariat apostolique, préfecture apostolique et administration apostolique (can. 371). La traduction de ce terme en polonais comme *część Ludu Bożego* signifierait qu'il existe un seul peuple de Dieu, qui, à divers endroits dans le monde est divisé en parties, et qui se réfère aux diocèses ou aux autres Églises particulières. Cette compréhension du diocèse ne correspond pas au Concile du Vatican II, ni à la volonté du législateur. Le mot *część* dans ce terme est donc discutable. Les auteurs de l'article proposent le mot plus approprié dans ce contexte : *porcja*. L'article présente aussi l'inexactitude de la traduction de l'adjectif *certa* dans la version polonaise du Code.

Mots-clés : Peuple de Dieu, la portion, une part, la traduction.

Słowa kluczowe: Lud Boży, porcja, część, przekład.